

ВИКОРИСТАННЯ ORC-МОДУЛІВ В КОМПЛЕКСНИХ ГЕЛІОСИСТЕМАХ

Панченко Я.Л., студент

КПІ ім. Ігоря Сікорського, кафедра відновлюваних джерел енергії

Вступ. Дедалі ширше використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) вимагає оцінки потенціалу не лише комерційних проєктів промислових сонячних електростанцій (СЕС), а і перспективи поширення розподіленої генерації електричної та теплової енергії. Однак варіативність, періодичність та погана передбачуваність таких джерел енергії та децентралізація виробництва викликає серйозні проблеми, пов'язані з надійністю та контролем якості, особливо це стосується електричної енергії. Рішення цих проблем лежить в комплексному використанні ВДЕ, а також в акумулюванні електричної або теплової енергії для її використання в часи відсутності прямої генерації. Одним з таких прикладів може служити використання турбін, що працюють за органічним циклом Ренкіна (Organic Rankine Cycle – ORC).

Органічний цикл Ренкіна відрізняється від традиційного термодинамічного, закладеного в основу роботи парових турбоустановок, тим, що в якості робочого тіла в тепловому циклі цих турбоустановок замість води і водяної пари використовуються органічні речовини, температура кипіння і випаровування яких нижче, ніж температура кипіння води. Такі речовини називаються низькокиплячими робочими тілами (НРТ); це, наприклад, сполуки на основі фреону, вуглеводні типу пентану, бутану і т. д.

Мета роботи. Основною метою даної роботи є огляд можливих областей застосування установок, що працюють за органічним циклом Ренкіна, можливостей використання ORC-модулів в комбінованих геліосистемах, та визначення перспектив розвитку даної технології в світі.

Матеріали і результати досліджень.

Можливі напрямки використання установок, що працюють за органічним циклом Ренкіна.

- Біопаливо та ORC.

Біомаса в великих кількостях є побічним продуктом різноманітних сільськогосподарських та промислових підприємств а її вартість значно нижче, ніж вартість викопного палива.

- Геотермальна енергія.

Наразі існує багато геотермальних електростанцій, які працюють за бінарним циклом з використанням як робочого тіла низькокиплячих рідин. Як зазначається в [6], ідея використання фреонів в якості робочого тіла паросилової установки для генерації електричної енергії вперше була реалізована ще в 1967 році в СРСР на Паратунській дослідно-промисловій геотермальній електростанції.

- Утилізація теплових відходів промислових підприємств.

Промислові підприємства скидають в навколишнє середовище велику кількість теплової енергії разом з потоками продуктів згорання та

охлаждающих жидкостей. Это не только приводит к снижению энергоэффективности предприятия и увеличению себестоимости произведенной продукции, а и неблагоприятно влияет на состояние окружающей среды, приводя к тепловому загрязнению и климатическим изменениям.

- Комбинированный цикл.

ORC-модули могут быть использованы в сочетании с газотурбинными установками (ГТУ) или двигателями внутреннего сгорания (ДВС) для утилизации тепловой энергии продуктов сгорания и повышения термической эффективности комбинированного цикла.

- Солнечная энергия.

Солнечные системы генерации электроэнергии с использованием ORC-модулей подобны обычным электростанциям малой мощности, за исключением того, что источником тепловой энергии является геотермальная система. Рассматривая различные модели использования тепловой энергии геотермального поля, важно обращать внимание на возможные сценарии и экономические показатели целесообразности. Подобные системы могут быть использованы как для генерации исключительно электрической энергии, так и для создания полностью автономных систем обеспечения потребителя тепловой и электрической энергией, например в районах с отсутствием централизованного энергоснабжения.

На данный момент существует широкий выбор различных ORC-модулей, которые в первую очередь различаются температурой рабочего тела. Современные решения позволяют работать в диапазоне от 65°C до 350°C, что позволяет использовать различные конфигурации солнечных преобразователей, такие как независимые концентрационные геотермальные системы с аккумуляцией тепла, так и обычные вакуумные коллекторы с дополнительным подогревом теплоносителя [1-2].

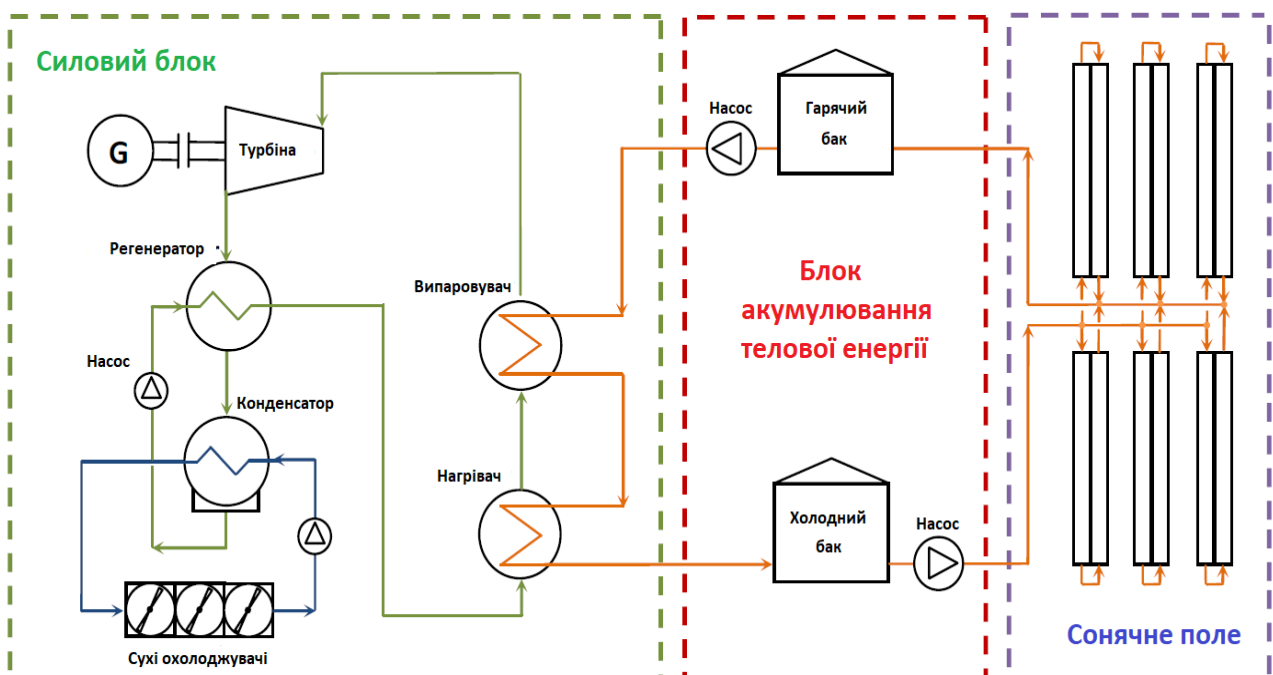

Рисунок 1 – Схема технологического процесса концентрационной геотермальной установки с ORC-модулем

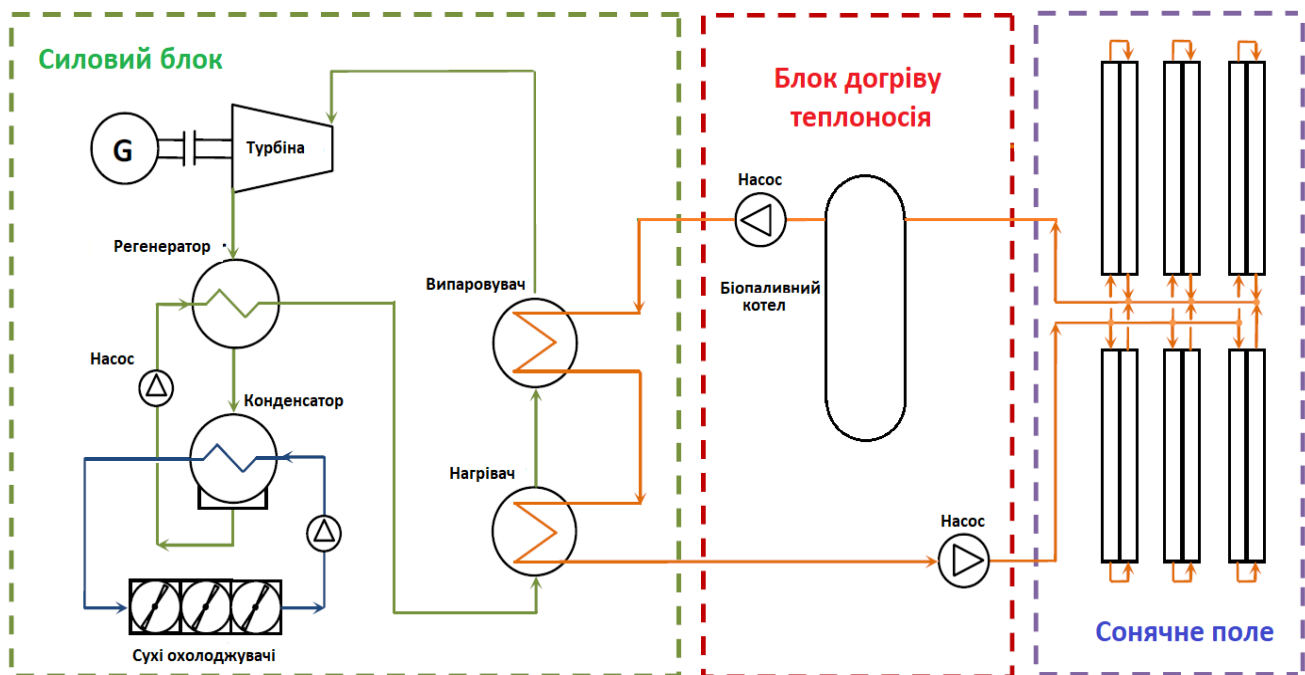

Рисунок 2 – Схема технологічного процесу геліоустановки з ORC-модулем з догрівом теплоносія

Перший варіант доцільно використовувати на територіях зі сприятливими кліматичними умовами, другий же варіант буде доцільним у разі наявності достатньої кількості біопалива.

Зарубіжний досвід в сфері енергопостачання свідчить про перспективність будівництва біопаливних котелень малої і середньої потужності для забезпечення потреб споживачів в зоні низької щільності тепlopостачання, особливо в районах з великими запасами біопалива [3].

Найменша вартість виробництва тепла припадає на таке біопаливо, як тріска. Основним конкурентом тріски є природний газ. Однак, з урахуванням швидкого зростання вартості природного газу, можна очікувати, що в найближчому майбутньому інші види біопалива потіснять природний газ в цьому рейтингу. Важливим фактором ефективної мінімізації ризику використання такого виду палива, як тирса, стружка, тріска, шматки деревини є стабільність їх поставки на котельню протягом всього опалювального сезону. Наприклад, вважається, що будівництво автономної котельні на трісках доцільно тільки при виконанні однієї умови: наявності в радіусі 5-10 км навколо котельні такої кількості паливної тріски або інших деревних відходів, якого достатньо для забезпечення безперебійної роботи котельні. В інших випадках варто розглядати доцільність використання деревних пелетів та гранул, транспортація яких на досить великі відстані не є затратною чи ускладненою іншими факторами [4].

Ефективність ORC-установок

Ефективність роботи та експлуатаційні характеристики ORC-установки при генерації електричної енергії були визначені експериментально [5]. В якості робочого тіла використовувався холодоагент R245fa – гідрофторвуглевод (HFC). Температура робочого тіла в випарнику була в межах від 77°C до 83°C.

В серії експериментів були досліджені ефективність циклу та турбіни. Встановлено, що максимальне значення термічної ефективності циклу може досягати 5,22%, а ізоентропійний ККД турбіни склав 78,7%.

Перспективи розвитку ORC-установок.

Установки ORC, які зараз працюють переважно мають просту структуру, в якості робочого тіла використовують чисту речовину і лише в рідких випадках проводиться регенерація теплової енергії.

Наразі проводиться пошук речовин, які зможуть покращити ефективність термодинамічного циклу, знизити вартість експлуатації установок та розширити їх область застосування.

Одним з недоліків існуючих ORC-установок є їх малоефективна робота в умовах часткового навантаження. Таким чином одна з задач, яка потребує вирішення – це підвищення ефективності ORC-установок з регульованою потужністю.

Висновки. Використання установок, що працюють за органічним циклом Ренкіна в поєднанні з геліосистемами відриває широкі перспективи для розвитку децентралізованої мережі з тепло та електрозабезпечення.

На ряду з цим установки ORC мають надзвичайно широкий спектр можливого використання як з відновлюваними джерелами енергії (геотермальна енергія, сонячна енергія, біокотельні) так і в якості інструменту енергозбереження та енергоефективності на різноманітних підприємствах (утилізація низькопотенційного тепла продуктів згорання та стічних вод).

До переваг органічного циклу Ренкіна можна віднести:

- робота при досить низьких температурах (починаючи з 65°C)
- висока щільність робочого тіла, що дозволяє зробити установку компактною
- можливість утилізації низькопотенційної теплової енергії

Перелік посилань

1. Tchanche BF, Lambrinos G, Frangoudakis A, Papadakis G. Low-grade heat conversion into power using organic Rankine cycles - A review of various applications. *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 2011;15(8):3963-79.

2. Vélez F, Segovia JJ, Martín MC, Antolín G, Chejne F, Quijano AA. Technical, economic and market review of organic Rankine cycles for the conversion of low-grade heat for power generation. *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 2012;16(6):4175-89.

3. Introduction to biomass boilers – [Електронний ресурс] – <https://www.thegreenage.co.uk/tech/biomass-boiler/>

4. Низкотемпературные ORC-модули – [Електронний ресурс] – <https://www.aquaecology.group/katalog/turbiny-organicheskogo-tsikla-renkina-orc-turbines/nizkotemperaturnye-orc-moduli/>

5. Kang S.H. Design and experimental study of ORC (organic Rankine cycle) and radial turbine using R245fa working fluid // *Energy*. 2012. Vol. 41. P.514-524.

6. Огуречников Л.А. Геотермальные ресурсы в энергетике // *Альтернативная энергетика и экология*. 2005. № 11. С.58-66.